

HOMÉR

ODYSSEIA

LEDA 2021

TÉLEMACHOS

[I] SNĚM BOHŮ

ŠTVANÝ MUŽ

bloudí, Múzo, sinými moři, ztroskotav svatou Tróji.
Spatřil nesčetná města i mravy, vytrpěl nezměrné strasti
na vlnách,
bojuje se svými druhy o holý život
a návrat do vlasti.
Druhů svých nezachrání, marně se o ně s osudem rve,
sami se uvrhnou v záhubu svévolným činem:
porazí, hlupci, bělostná stáda Héliá, Hyperiónova syna.
Za to jim odepře bůh spatřiti otčinu.

O tom vypravuj tedy, Diova dcero, i nám!

Ostatní všichni, kdož unikli zhoubnému osudu
před Trójí,
vrátili se již po moři domů z války,
jen toho, který tak tesknil po vlasti, po ženě,
poutala k sobě v šeru své sluje přemocná nymfa,
jasná Kalypsó,
toužíc, aby se stal jejím chotěm.
Uplynul téměř již rok ve věčném běhu časů,
ve kterém určili bozi, že spatří Ithaku rodnou,
a ještě nebylo konce útrapám všem,
i když byl mezi svými.
Zželelo se ho bohům. Jen Poseidáón neustal v hněvu,
pokud se Odysseus jasný nevrátil domů.

Tehdy však odešel Poseidáón k Aithiopům
až na konec světa.
K Aithiopům, kteří bydlí ve dvojích sídlech:
kde vychází Hyperiónův syn

a tam, kde zapadá.
Z útrob tisíců býčků a beranů čerstvých
se na břehu mořském již kouřilo.
Seděl Poseidáón a těšil se z hodů.
Ostatní bozi se sešli u Dia Olympského.

Zvedl se otec bohů a lidí
– na prokletého Aigistha myslil, ježž zavraždil právě
mladý Orestés, Agamemnonův syn –
na něho myslil a řekl:
– Běda! smrtelní zase již spílají bohům.
Od nás prý pochází jen všecko zlo!
A přece sami, jak berani, hrnou se do vší své bídy!
Aigisthos vzal si za ženu choť syna Átreova
proti své sudbě
a zabil trójského vítěze, ač si byl vědom zkázy, která ho stihne.
Vždyť jsme jej varovali.
Herma orlího zraku a Argova vraha
jsme poslali k němu:
– Nevraždí Átreovce a s ženou se nežeň!
Chlapec Orestés pomstí Agamemnonovu krev,
až bude žádati počet z dědictví svého.
Hermeiás vyřídil vzkaz, Aigisthos nedbal,
odpykal čin svůj.

Ozvala se Athéné, Diova dcera plamenných zraků:
– Slyš otče, synu Kronův, králi všech králů,
Aigisthos došel své odplaty, zrádce:
každý by měl zajíti tak za mrzké činy.
Mne však, náš otče, trápí osud jiného muže,
chytrého, statečného:
je to *Odysseus*, nešťastný král.

Daleko od vlasti hyne uprostřed mořských plání
na ostrově, jež omývá moře.
Bohyně žije tam ve stínu lesů,
zhoubný Atlás ji zplodil,
který zná hlubiny mořské a drží sloupy,
na nichž spočívá klenba mračného nebe.
Ta Odyssea u sebe poutá, nešťastného a věčně čekajícího,
láká jej, líás se k němu,
aby jen zapomněl na Ithaku.
Odysseus touží spatřit jen kouř, který stoupá
nad rodnou zemí v dáli,
a třeba zemřítí pak.
Neslituješ se, olympský vládče? Nezáskal si tě
obětmi svými u řeckých lodí na trójských pláních?
Proč jsi naň zanevřel, Die?

Odpověděl jí Zeus, vládce mračen:
– Cos to, dítě mé, řekla! Mohl bych zapomenout
božského Odyssea,
který nám, obyvatelům nebeských sídel,
pálil vždy nejvíce obětí ze všech smrtelných lidí?
Poseidáón,
který moři objímá svět, jej štve svou zarytou pomstou,
že Polyfémovi, Kyklópu nejsilnějšímu, vypálil zrak.
Kyklópa toho porodila mu nymfa Thoósa,
dcera Forkýna, vládce pustých vod mořských.
Poseidáón ji kdysi znásilnil v šeré sluji.
Proto Poseidáón, který otrásá zemí,
odhání psance od jeho vlasti; nechce ho zabítí však.
Usnesme se teď všichni, jak se Odysseus vrátí,
a Poseidáón upustí od svého hněvu. Proti všem věčným bohům
nesvede nic: *jediný* Poseidáón!

Odpověděla Athéné, bohyně plamenných zraků:

– Slyš, otče, synu Kronův, králi všech králů,
rada blažených bohů se usnází tedy, že se Odysseus vrátí?

Jednejme proto! Hermeiás, průvodce lidí, vrah Argův,
dolétne na Ógyii a poví nymfě pletenců hustých
o svaté radě a návratu štvaného krále.

Já půjdu na Ithaku a podnítím psancova syna,
vzmužím jej, hochu, ať svolá sněm Achajů s kšticemi upravenými
a zakáže ženichům Pénélopiným
porážet mečíci ovce a hladké, přežvykující krávy.
Do Sparty pošlu jej pak a do písčitého Pylu,
bude tam po otci pátrat, zví-li co o něm,
a dostane se i jemu již slávy u lidí všech.

Řekla a zavázala si ozdobné krpce na štíhlých nohou,
skočila z výšin Olympu, sídla bohů,
stanula rázem v Ithace před vraty paláce Odysseova
a držíc kovový oštěp, kráčí přes zápraží.
Není to však Athéné, je to již Mentés, Tafiův vládce,
přítel rodiny Odysseovy.

Zastihla bujné ženichy na dvoře u vrat,
jak hrají v kostky na kožích krav,
jež dali porazit sami.

Družina jejich a pobíhající sluhové z paláce Odysseova
vlévají právě do vína v měsidlech vodu,
jiní houbami myli polité stolky a stavěli převržené,
jiní sekali pečené kýty.

Athénu spatřil nejdříve jinoch, podobný bohům.
Seděl s ženichy smutně a myslil na statečného otce.
Až konečně přijde, vyžene ženichy z paláce svého,
ujme se vlády sám a bude pánem zas v domě!
Tělem byl s ženichy, v duchu zřel otce.

Vtom spatřil Athénu; vyskočil, běžel jí ke vratům vstříc,
vzplál mladickou zlostí, že nechali hosta tak dlouho
na zápraží.

Doběhl k ní, ruku jí tiskl, oštěp jí vzal
a překotně, radostně vítal:
– Zdráv buď, cizince, zdráv buď! Buď vítán!
Najíš se, odpočineš si a povíš, co tě k nám vede.

A běžel již dovnitř. Pallas Athéné kráčela za ním.
Když vešli do večeradla paláce Odysseova,
postavil Athénin oštěp k četným oštěpům štvaného otce,
opřev jej v hladkém zářezu o sloup.
Vedl ji ke křeslu, přes něj přehodil pokrývku krásnou
a uměle tkanou, jež splývala přes trnož na zem.
A přisunul si k ní ozdobně řezanou židli.

Seděli v stinné síni, kam doléhal sotva
ze dvora hluk. Báł se, že křik ženichů zrupných
cizinci znechutí večeři v dvorci,
a po otci chtěl se ptáti.
Přinesla služka ve zlaté konvici vodu,
nalila na ruce nad mísou z ryzího stříbra
a přitáhla ke křeslům leštěné stolky.
Stará hospodyně
jim podala chléb a radostně nosila na stůl.
Kráječ pozvedal mísy s pečeným masem
a jiný doléval číše.
Teď však již nahnuli se do večeradla
i ženiši bujní,
sedali na svá místa, odstrkovali křesla a stolky.
Družina jejich jim nalila na ruce vody,
služky stavěly na stolky koše s chlebem
a hoši plnili měsidla až po sám okraj.
Ženiši natahovali ruce, a jedli a pili.

Když hlad svůj a žízeň ukojili,
zachtělo se jim jiné potěchy srdcí;
po tanci zatoužili a zpěvu, jak při hodech bývá.
Uváděč podal kitharis krásnou zpěváku Fémiovi,
který jim zpíval jen nerad.

Fémios sáhl do strun a počal zpívati píseň.

Télemach naklonil hlavu až k tváři Palladině
a zašeptal, aby ho druzí neslyšeli:
– Cizinče, nezazlíš mi snad, co ti teď řeknu.
Těm se tu lehko zpívá a křepčí,
když mrhají cizí statek a nikdo jich neokřikne.
A kosti pána paláce toho již bělejí někde na břehu v dáli,
dešť do nich pere a mořský příboj hraje si s nimi.
Kdyby ho spatřili náhle, jak vrací se domů,
prchli by střemhlav a přáli si raději míti
co nejlehčí nohy, než tížící roucha a náramky zlaté!
Byl to však jeho osud, je mrtev. A není naděje žádné,
i když snad časem řekne neznámý poutník:
on přijde! – Nepřijde, vím to.

Cizinče, pověz mi však, ale řekni jen pravdu:
odkud jsi, z kterého kmene? Kde je tvé rodné město
a kdo jsou rodiče tvoji?
Jakou lodí jsi připlul až k nám
a jak tě dovezli plavci sem na Ithaku?
A odkud byli ti plavci?
Pěšky jsi přece nemohl přes moře přijít!
A vypravuj také, ať vím již všecko:
jsi tu poprvé u nás či byl jsi již otcovým hostem?
Dříve tu bývalo cizinců mnoho a otec měl hosty rád.

Odpověděla mu Diova dcera plamenných zraků:
– Všecko ti povím a řeknu jen pravdu.
Jsem Mentés, syn Anchialův a vládce tafijských plavců.
Připlul jsem s korábem svým a s druhy.
Jedeme rudým mořem pro měď až do Temesy,
kde mluví kupci neznámou řečí,
vezeme vyměnit železo lesklé.
Kotvíme venku, za městem v rheitherské zátoce,
pod néjským hájem.
Rody naše se znají již z dob našich dědů.
Jdi jen a ptej se Láerta, starého krále!
Nechodí pryč již nikdy do města k vám
a dožívá život jen se starou služkou,
která před něho staví jídlo a pití,
když stařec se dovleče z viničných strání, v nichž bloudí.
Přišel jsem, protože u nás šla pověst,
že se tvůj otec vrátil; než slyším, že bozi mu dosud
v návratu brání.
Nezemřel však a nezemře Odysseus jasný:
žije!
na pustém ostrově uprostřed mořských plání
v zajetí barbarů krutých.
Vsad se však, sami bozi mi vnukají myšlenku mou,
že se již splní, co řeknu,
i když snad nejsem věštec a z letu ptáků neumím hádat!
Brzy se vrátí tvůj otec na rodný ostrov,
i kdyby jej svírala železná pouta.
Myslí již na útěk, a ten se zdaří!
Ale teď pověz:
jsi ty, statečný hochu, opravdu jeho syn?
Oči a celá hlava jsou otcovy! Vídali jsme se často,
než odplul k Tróji s Argeji na lodi širokých boků.
Pak jsem ho nespatriil již, ani Odysseus mne.

A ušlechtilý hoch Télémachos jí řekl:

– Povím ti, cizince, všechno, co vím.

Matka má říká, že *jsem* jeho syn; co povědět k tomu?

Ví člověk bez cizí pomoci, sám, kdože jej zplodil?

Kéž bych byl synem otce přeblaženého,

který se dožije stáří uprostřed krmných stád!

Můj otec je však nejnešťastnější člověk, jak říkají všichni.

Teď všechno víš.

Odpověděla Diova dcera plamenných zraků, Athéné:

– Bohové chtěli tedy, aby dál žila sláva

Odysseova rodu,

když Pénélopeia tebe porodila. Pověz však rychle:

jaké tu máte hody a kdo jsou ti muži?

Hostíš snad celé město či slavíš svatbu?

To není přece přátelský kvas!

Jsou drzí a sprostí pod střechou tvou

a střízlivý člověk až zrudne,

jestliže mezi ně vstoupí a spatří tu spoušť.

Ušlechtilý hoch Télémachos jí řekl:

– Cizince, ptáš-li se tak a chceš již zvědět všechno,

věz, že o našem dvorci snad kdysi se říkalo: bohatý, slavný,

dokud byl otec doma.

Ale bohové krutí rozhodli jinak.

Zajítí nechali jej v neznámém šeru, jak nikoho z lidí.

Věř, nebylo by mi tak teskno z otcovy smrti,

kdyby byl padl na trójských pláních se svými druhy

anebo zemřel po válce v náručí přátel.

Achajové by byli mohyly nasypali

a ještě synovi svému byl by zajistil slávu.

Takto jen bouřné vichry bez slávy roznesly jej.

Zanikl prostě a zanechal nám jen bídu a hoře.

Teď však si nestýskám tak jen pro něho, pro Odyssea.
Boží mě zkrušili i jinou mukou.
Ze všech ithackých rodů i z okolních ostrovů všech,
z Dúlíchia a Samy a z lesnatého Zakynthu,
všichni chtějí mou matku a rozhazují mi statek.
Matka se nevzpírá dosti té vnucené svatbě,
není však s to, aby ji urychlila.
Ženiši mrhají tedy majetek můj
a brzy snad roztrhají – i mne.

Odpověděla mu Pallas Athéné,

vzplanuvši hněvem nad tím, co slyší:

– Běda, jak ti teď schází otec,
který by pádnou pravicí ztrestal vetřelce nestydaté!
Kdyby teď přišel a stanul na prahu síně
v přílbě a s mohutným štítem, dva oštěpy v ruce,
jak jsem ho poznal poprvé sám,
když vracel se z Efýry od Íla, syna Mermerova!
Ve dvorci našem seděl a popíjel víno.
Dojel si k Ílovi na rychlé lodi
pro jedovaté šťávy, jimiž by napustil kovové šípy.
Ílos mu nedal jed, boje se věčných bohů,
otec však dal mu ty šťávy, protože mu byl přítelem zdávna.
Tak by se měl jim Odysseus najednou zjevit!
Byl by jim brzy konec a trpkou by slavili svatbu!
Je dosud skryto ve věčném lůně bohů,
zda se do vlasti vrátí a pomstí se strašně
v paláci svém.
Přemýšlej proto, jak bys je vyhnal z domu ty sám.
Sleduj má slova a pamatuj, co ti řeknu.
Dej volati zrána na sněm achajské muže,
promluv k nim pak a vezmi za svědky bohy.
Ženichům rozkaž, aby se rozešli do domovů.